

Lleidatanes pioneres a la Universitat

Cada cop és més conegut que Lleida ha tingut protagonisme i es capdavantera en l'accés de la dona als estudis de tercer cicle espanyols. Amb ciutats universitàries tan destacades com Barcelona, Madrid, València o Sevilla, per exemple, això pot semblar inversemblant, però el cert és que un grup de dones nascudes en la província de Lleida han destacat per ser de les primeres en accedir a la università espanyola.

riosamente, féu reaccionar el Govern conservador que prohibia, tot seguit, l'accés explícit de la dona a la universitat.

Uns anys després, en 1888, s'obria de nou la rígida normativa universitària i es permetia la matriculació femenina de forma privada, és a dir, sense anar a classe. Amb tot, si les interessades demanaven permís al ministeri i els seus tutors (pare

o marit) les deixaven, podien assistir a les aules. Si superaven aquests entrebancs, aquelles atrevides alumnes devien anar a les aules acompanyades d'un professor i s'asseien en llocs separats als nois. Aquesta anòmala situació no es corregí, de forma definitiva, fins l'any 1910, data en la qual l'Estat permetia per llei l'accés lliure de les dones a les universitats. Malgrat que els centres i la majoria de

professors continuaren mantenint alguns comportaments masclistes vers les dones, unes quantes pioneres es llançaren a l'arena universitària per aconseguir els primers títols i doctorats i començar a superar, així, l'estat de marginació que patia la dona. I curiosament, entre les primeres, i sense voler caure aquí en un tòxovista, hi hagué algunes lleidatanes, que superant entrebancs

En primer lloc, i per situar-nos en el context de l'època, hem de dir que fins al 1910 la dona va tenir l'accés lliure a la universitat prohibit. Abans d'aquesta data només ho va poder fer de forma casual i superant multitud d'entrebancs administratius. Amb tots aquests condicionants, no fou fins al setembre de 1872 que es matriculava la primera dona en una universitat espanyola, concretament la tarragonina Maria Elena Maseras en la Facultat de Medicina de Barcelona. A Maseras se li van afegir aviat la lleidatana Martina Castells Ballespí (Lleida, 1852 - Reus, 1884), filla d'una coneguda nissaga de metges demòcrates de Lleida, i la barcelonina Maria Dolors Aleu, pertanyent també a una nissaga de metges. Aquestes tres dones, amb un permís especial concedit pel rei Alfons XII, es llicenciaren en medicina en 1882, però només dues, Castells i Aleu, aconseguiren doctorar-se aquell mes d'octubre. Ambdues encapçalen, així, la nòmina de les primeres doctores espanyoles, tot i que el seu èxit, cu-

Fotografies de Maria Montull (primera fila a l'esquerra) i Martina Castells Ballespí.

I de Zoe Rosinach (segona fila a l'esquerra) i Maria Lois López.

com la distància dels centres acadèmics, ja que Lleida no tenia llavors universitat, donaren un exemple de superació inqüestionable.

D'aquesta segona tongada, en primer lloc hem de parlar de Maria Lois López (Borges Blanques, 1896 - Sant Boi, 1933), la qual es llicenciava en Filosofia i Lletres per la Universitat de Barcelona el juny de 1915. Seguidament, el setembre d'aquell any obtenia un premi extraordinari de final de carrera de Lletres per oposició, convertint-se així en la primera dona espanyola que ho aconseguia. Lois, amb el prestigi assolit, fou escollida com la primera secretària de l'Escola Superior de Bibliotecàries creada a Barcelona en 1915, a l'Edifici del Relloger de l'Escola Industrial. Després, es doctorà en Filosofia i Lletres i el curs 1919-1920 començà a impartir el curs preparatori de l'escola.

Aquest èxit de Lois en el terreny docent era del tot excepcional, ja que abans només l'escriptora Emilia Pardo Bazán, que impartia classe de Literatures Romàniques a la Universitat Central de Madrid per concessió del rei Alfons XIII en 1916, i Luisa Cuesta, que havia començat a exercir de professora auxiliar a la Facultat de Filosofia i Lletres de Valladolid en 1918, ho havien

aconseguit. Per tant, Maria Lois es convertia en la primera professora titular de Catalunya des del 1919 fins al 1924, data en la que dimiti en adhesió al professor de la Universitat Industrial Dwelshauvers, insultat pel baró de Viver durant els primers mesos de la dictadura de Primo de Rivera.

En segon lloc, hem de mencionar el cas inusual llavors de les germanes Zoe i Pau Rosinach Pedrol, filles d'un dentista de Juneda i una llevadora de Lleida, que assoliren sengles carreres universitàries gairebé al mateix temps. Concretament, Zoe Rosinach (Lleida, 1894 - Saragossa, 1973), es llicenciava en farmàcia el 17 de febrer de 1917, i el 17 de juny de 1920 llegia i aprovava amb excel·lent per unanimitat la seva tesi doctoral. Zoe es convertia, així, en la primera dona en assolir el grau de doctor en Farmàcia a Espanya. Altrament, la seva germana Pau Rosinach (Lleida, 1897 - Xile, ?) va estudiar odontologia i es llicenciava el 21 de juliol de 1919, essent la segona en aconseguir-ho a Catalunya. Pau només anava per darrere de Maria del Carme Montull Rosell (Cervera, 1897 - Lleida, 1980), una altra lleidatana que havia aconseguit el títol el 26 de juliol de 1917, esdevenint, així, en la segona d'Espanya. Amb tot, el cas de trobar dues germanes com

Zoe i Pau entre les primeres dones amb títol universitari a Espanya fa d'elles un cas familiar únic en aquell moment.

Tanmateix, per a aquelles pioneres, un cop havien assolit els seus títols, les dificultats no acabaven. El següent pas vital, exercir la seva professió, era també una tasca molt complicada. No obstant això, aquelles eren dones de fortes conviccions que no retrocedien davant les dificultats. Així, Martina va morir de part quan es preparava per treballar de metgessa en 1884, Pau Rosinach i Maria Montull van obrir una consulta, aquesta darrera tot just acabà, el juliol de 1917; Zoe Rosinach regentà una farmàcia a Saragossa des del 1938 i Maria Lois exercí de secretària i professora a l'Escola de Bibliotecàries de Catalunya de 1915 a 1924.

Amb la voluntat d'aquestes dones, l'equiparació de gènere donà passes afegeïdes. En aquest sentit, les germanes Rosinach formaren part de les primeres associacions feministes d'Espanya i Maria Lois redactà un al·legat a favor del dret de la dona a treballar, votar i ser diputada. Definitivament, amb el seu exemple vital, Lleida no sols entrava per la porta gran de la història universitària espanyola, sinó que també ho feia en el terreny dels drets indi-

viduals i socials. La coincidència, tan extraordinària com inversemblant, de trobar cinc lleidatanes entre les primeres llicenciades i doctores espanyoles, pot ser considerat una simple coincidència geogràfica. Amb tot, el que no fou raó d'atzar fou la seva tenacitat per aconseguir el objectius que s'havien marcat d'antuvi. El seu esforç, juntament amb el suport incondicional d'unes famílies avançades per a la seva època, aconseguí fer realitat un somni que avui és del tot habitual, però que llavors no ho era: obtenir un títol universitari i el reconeixement social en igualtat de gènere pels seus mèrits i capacitats.

Quintí Casals.
Doctor en història
i professor del
Programa Sènior de la
Universitat de Lleida.

Els petits **Suplements** de la revista LO CAMPUS

"Goodbye Institut"
per a Instituts i Escoles
LO CAMPUS BARRIS
periodisme de proximitat
ER ESTUDIANT
en aranès

LO CAMPUS MÈDIC
divulgació mèdica
CLÀSSICA
per a gent gran que es recicla
LO CAMPUS 2.0
mini-publicació d'opinió

